

Anuszkiewicz, Edward

Archiwum Diecezjalne w Łomży

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 7, 150-151

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W ŁOMŻY

Archiwum Diecezjalne w Łomży stanowią akta z diecezji: wigierskiej (od 16.III.1799 r.), augustowskiej czyli sejneńskiej (od 30.VI.1818) i łomżyńskiej (od 28.X.1925 r.)¹.

Stosunkowo mało jest akt z diecezji wigierskiej. W 1799 r. diecezje: łucka, wileńska i żmudzka nie przekazały żadnych akt nowo powstałej diecezji w Wigrach. Natomiast podczas przyłączania parafii z Płocka w 1818 i 1925 r. zostały przekazane nowej diecezji akta poszczególnych parafii. Również po I wojnie światowej Litwini wzięli akta parafii, które odeszły do Litwy. Archiwum diecezjalne w Łomży składa się z dwu części: do 1925 r. i po tej dacie. Pierwsza grupa archiwaliów posiada sygnatury i stanowi właściwe archiwum. Akta po 1925 r., czyli wytworzone w diecezji łomżyńskiej, pozostają w kancelarii Kurii Diecezjalnej i nie mają sygnatur. Właściwe archiwum (akta z lat 1799-1925) składa się z czterech zespołów: akt parafialnych, akt ogólnych, akt zakonnych i akt metrykalnych².

Akta gromadzone w Archiwum Diecezjalnym w Łomży spisane zostały głównie w języku polskim. Język łaciński występuje przy wizytacjach biskupich, niekiedy dziekańskich. Dołączone do wizytacji dokumenty są przeważnie po łacinie. Po powstaniu styczniowym w korespondencji urzędowej z władzą cywilną obowiązywał język rosyjski. Jest to również język akt metrykalnych (przedtem wyłącznie po polsku lub po łacinie).

Akta wytworzone po 1925 r., a więc już w diecezji łomżyńskiej, pozostające w kancelarii Kurii Diecezjalnej, również można podzielić na cztery zespoły, jak poprzednie.

Wszelkie pisma napływające z parafii i do niej kierowane tworzą właściwe akta danej parafii. Można w nich odnaleźć wizytacje biskupie i dziekańskie, opisy kościoła i wszystkich sprzętów liturgicznych podczas przekazywania parafii nowemu proboszczowi, sprawy związane z budową lub odnową świątyń, z odłączaniem wiosek od poprzednich parafii, zatwierdzaniem rad parafialnych, rozstrzygnięciem zaistniałych sytuacji konfliktowych i różnych spraw bieżących. Zespół ogólny w części pokrywa się tematycznie z podobnym zespołem XIX-wiecznym.

Ogromna większość akt po II wojnie światowej dotyczy spraw ściśle duszpasterskich w diecezji. W porównaniu z XIX wiekiem jest stosunkowo dużo domów zakonnych żeńskich. Dlatego też można wyróżnić zespół akt zakonnych. Jeżeli chodzi o akta metrykalne, to w okresie międzywojennym księża proboszczowie byli nadal urzędnikami stanu cywilnego. Podobnie jak w okresie poprzednim nie przysyłali do kurii duplikatów akt urodzeń, ślubów i zgonów. Po 1945 r. księgi posiadają charakter wyznaniowy. Od tegoż czasu parafie przysyłają duplikaty do archiwum diecezjalnego.

Wiele osób korzysta z zasobów naszego Archiwum. Studenci wyszukują materiały do prac magisterskich i doktorskich. Są też zapotrzebowania na wypisy akt metrykalnych do celów spadkowych. Chcąc skorzystać z Archiwum Diecezjalnego, naj-

lepiej zapowiedzieć listownie swój przyjazd i poczekać na odpowiedź. Dobrze byłoby wskazać kilka dla siebie dogodnych terminów, z których pracownik archiwum wybrałby odpowiedni do swego czasu. Oto adres: Kuria Diecezjalna w Łomży, Archiwum, ul. Sadowa 3, 18-400 Łomża³.

W archiwum diecezjalnym w Łomży znajdują się akta dotyczące regionu kurpiowskiego — parafii **Myszyniec, Kadzidło, Turośl, Lipniki, Łyse, Czarnia, Zbójna, Dąbrówka, Leman, Dobrylas, Kuzie**⁴.

Natomiast nie zostały jeszcze przekazane po 25.III.1992 r. z Archiwum Płockiego akta par. **Zaręby, Baranowo, Brodowe Łąki, Parciaki, Olszewska, Drażdzewo** i nadal są tylko dostępne w Archiwum Diecezjalnym w Płocku⁵.

PRZYPISY

1. Utworzonych na mocy bulli papieskich: *Saepe factum est*—Piusa VI; *Ex imposita Nobis*—Piusa VII; *Vixum Poloniae unitas*—Piusa XI.
2. W. Jemielity, *Archiwum Diecezjalne w Łomży*, [w:] *Archiwa i archiwalia łomżyńskie*, Praca zbiorowa pod red. A. Dobrońskiego, Łomża 1986, s. 20; por. tamże, s. 20-23.
3. Tamże, s. 23-25.
4. W. Jemielity, *Parafie Puszczy Kurpiowskiej*, Łomża 1975, s. 1-64.
5. Por. tamże, s. 65-85; Bulla papieża Jana Pawła II — *Totus Tuus Poloniae Populus* z dnia 25 marca 1993 r.; *Rocznik Diecezji Łomżyńskiej 1993*, Łomża 1993.